



ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΤΕΥΧΟΣ Γ. & Δ.

# ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,”



ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΙΛΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

---

ΑΘΗΝΑΙ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤ — ΒΟΥΛΗΣ 18

1928



—Πολεμισαμ', ἔμ δὲ νόρσαμ'.—Ἐμ ζέρ δικό μας εἶδανα = ἀλλὰ βέβαια (λ. Τ.).

**Ἐμπατίι'** (τὸ) (ἔμβαινω)=λ. μεσαιων. Δουκ. ἐν λ. ἐμπαίνειν. Στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα εἶναι τὰ δικαιώματα τῶν δεσποτάδων, ποὺ εἰσέπρατταν ἀπὸ τοὺς παπάδες στὶς 14 Αὐγούστου παραμονὴ τῆς Παναγίας. Ὅ,τι εἰσέπραττον ἀπὸ τὸ λαὸ τ'όλεγαν «δεσποτικά», τὰ ὁποῖα μάζευαν ἀπὸ τὸ λαὸ πάλι οἱ παπάδες γιὰ λογαριασμὸ τῶν δεσποτάδων. —Πλήρῳσα τὸ ἔμπατίκ' μου στὸ Δεσπότη' καὶ πῆρα ἤν ἄδειά μ', λέγαν οἱ παπάδες. Τὰ δικαιώματα αὐτὰ εἶταν 10 γρ. μὰ οἱ παραδόπιστοι δεσποτάδες τάνεβαν σὲ μὰ λίρα χρυσή, ποὺ τὴν ἤθελαν καὶ χρυσή.

**Ἐν**=εἶναι, ἔνε (ἔστι) Χατζηδάκης στὰ Μεσαιων. 1. 39. καὶ 449 καὶ 564,

Φιλήντας=τὸ μεταγενέστερο ἔνι «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος,» κλπ.

—Ποῶς ἔν;—Δῶ ἔν νε λεγῶ;—Δέν ἔν.—Ποῦ ἔν δὲ ξαίρω.—Ὅπου ἔν ἂ βρεθῆ.—Δέν ἔν τίποτε λεγῶ.—Ὅποιος ἔν ἄς ἔρτ'.

**Ἐξόν**=ἐκτός.

—Ἐξὸν παῦτηνους κανένας ἄλλος δὲν ἔχ'.—Ἐξὸν παῦτανὰ τὰ λόγια, τίποτες ἄλλο δὲ δὴν εἶπα.—Ἐξὸν πὲ τὰ πέδε τὰ γρόσια, μὲ χρωστᾶς κόμ' κιᾶλλα.

## Γ Λ Ω Σ Σ Α Ρ Ι Ο

ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΤΙΔΟΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ 1).

Γ. ΙΑΚ. ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΟΥ

### Α

**Αἷμα** (τὸ) λέγεται καὶ γαιῖμα (κατ' ἐπέκτασιν τοῦ γ), α')=τὸ αἷμα φυσικῶς: ἔτριξι *πυρὸ γαιῖμα ἀπ' τὴν μύτη τ', β')* ἔχ' *γλυκὸ γαιῖμα* ἢ εἶνε *γλυκουαίματος*=ἄξιαγάπητος ἢ *πικρὸ αἷμα*=οὐδεις αὐτὸν ἀγαπᾷ: γ') τὸν *ἔβαλαν* *στὰ αἷματα*=τὸν ἐνέβαλον εἰς ἔριδας: δ') *εἶνε ἀπὸ καλὸ αἷμα*=εὐγενής: ε') *ἔφτυσα γαιῖμα*=κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν καὶ θυσίαν ὅπως ἐπιτύχω τι: ς') τοῦ *αἷμα μ' βράζ'*=ἐπὶ ἄκρως ζωηροῦ: ζ') τὸ *αἷμα νερὸ δὲν γίνιτι*=ἡ συγγένεια δὲν λησμονεῖται: η') *θὰ σὲ πχιῶ τὸ γαιμά σ'*=θὰ σὲ φονεύσω: θ') *Τὸν ἔρχιτι αἷμα*=ἀποπατεῖ αἷμα: ι') *χύνου γι αὐτὸν τοῦ γαιμά μ'*=εἶμαι ἔτοιμος εἰς πᾶσαν θυσίαν: ια') *ἀπ' τὴν πέννα τ' στάζ'* αἷμα=γράφει θαυμάσια.

**Ἄγουρους** (ὁ) ἐπίθ.=ἡ ἄγουρη, τὸ ἄγουρον=ὁ μὴ ὄριμος, κατ' ἐπέκτασιν τοῦ γ' β') καὶ ἐπὶ οἰδήματος, ὅταν δὲν εἶνε εἰσέτι εἰς θέσιν νὰ γείνη ἢ ἀπαιτουμένη ἐγχείρησις.

**Ἄγουρίδα** (ἡ) οὐσ.=ὁ μὴ ὀριμάσας εἰσέτι καρπὸς τῆς ἀμπέλου, ἐπομ. ξίνος: β') *ἀγάλ' ἀγάλια γίνιτι ἢ ἀγουρίδα μέλι*=ὄλα σὺν τῷ χρόνῳ καὶ διὰ τῆς ὑπομονῆς διορθώνονται.

1) Ἐτηρήσαμεν ἕξ εὐλαβείας πρὸς τὸν ἄνδρα πιστῶς τὴν διάταξιν τῶν χειρογράφων τοῦ μακαρίτου



**Ἀγκίδα** (ή) = σκινδάλαμος δηλ. σκίζα λεπτή και συβλερά.

**Ἀλιχτιῶ** = ἐφορμῶ: Τοῦ σκυλλί ἀλιχτιάει. εἰς πολλὰ χωρία.

**Ἀγγοῦρ** (τὸ) = ὁ σικνός· ἡ λέξις παράγεται ἴσως ἐκ τοῦ ἄγνωρος, διότι ὁ καρπὸς οὗτος ἄσπρος τρώγεται. Ἦτο δὲ ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐξῆς διστίχου προσφάγιον τῶν δούλων και πτωχῶν:

*Ἐβγα μπούφου ἀπ' τ' ἀχοῦρ—νὰ φᾶς πουμι κι ἀγγοῦρ.*

β') ἐπὶ παντὸς εὐτελοῦς πράγματος π. χ. αὐτὸ δὲν ἀξίζ' ἐν' ἀγγοῦρ. Ἀλαχοῦ λέγεται εὐφημότερον *δροσερόν*, παρ' ἡμῖν δὲ γενικῶς σαλατικό· ἴσως ἡ λέξις εἶνε τουρκική, διότι και οἱ Τοῦρκοι καλοῦσιν αὐτὸ *σαλαταλί*, ἐνῶ κυριολεκτικῶς ἔπρεπε νὰ ὀνομάζωσιν αὐτὸ *χιγιάρ*.

**Ἀγίλ** (τὸ) = ἡ ἀγέλη· θὰ πάγου στ' ἀγίλ, και τουρμιστὶ Ἀγίλ'.

**Ἀγκάθ** (τὸ) = α') ἄκανθα· β') τὰ λεπτὰ ὀσῆ τῶν ἰχθύων· γ') τὰ λόγια τ' εἶνι σὺν ἀγκάθ = ὀμιλεῖ δηκτικῶς λέγεται και *τσιαλι* τουρκ.

**Ἀγγυχτους** (ὁ) ἐπίθ. ἡ ἀγγυχτη, τὸ ἀγγυχτου = πρᾶγμα ὄπερ εἰσέτι δὲν ἤγγισεν ἀνθρώπου χεῖρ, ἐπομ. καθαρόν, ἀκραιφνές, παρθένον, ἀνώτερον παντὸς μῶμου ἢ κατηγορίας.

**Ἀγνουμέταξου** (τὸ) = ὕφασμα διὰ μόνης τῆς μετάξης κατειργασμένον· λέγεται ἄλλως και *μαγνάδι*.

**Ἀγκουνας** (ὁ) = ὁ ἄμβων κατ' ἐναλλαγὴν τῶν συμφῶνων.

**Ἀγάλια** ἐπίρρ. = α') βραδέως ἀγάλ' ἀγάλια γίνιτι ἢ ἀγουρίδα μέλι· β') ἐνίστε σημαίνει οὐ μόνον τὸ βραδυκίνητον βάδισμα, ἀλλὰ και τὸ ἀθορύβως και οἶονεὶ ἀκροποδητὶ βαδιζειν· ἀγάλ' ἀγάλια νὰ μὴ μᾶς πάρουν μωρουδιά = νὰ μὴ μᾶς καταλάβουν.

**Ἀγγειῶ** (τὸ) = οὐροδοχεῖον, λέγεται και *ἀζιδζί*.

**Ἀγαλιανός** (ὁ) ἐπίθ. = ὁ βραδέως και ἄνευ ζήλου ἐργαζόμενος.

**Ἀγαπτικὸς** και θηλ. ἀγαπικιά ὁ ἐρωμένος και ἡ ἐρωμένη.

**Ἀγέρας** (ὁ) = α') ἀἷρ (κατ' ἐπέκτασιν τοῦ γ), β') ἡ χάρις, τὸ ἐπαφρόδιτον· αὐτὴ ἔχ' ἀέρα καλὸν = πολλὴν χάριν. *Εἶνι ὄμουρφη, ἀμμά δὲν ἔχ' ἀγέρα* = δὲν εἶνε ἐπαφρόδιτος.

**Ἀγριους** (ὁ) ἐπίθ. θηλ. ἡ ἄγρια τοῦ ἄγρια = μὴ πεπολιτισμένος, ἐπομ. σκληρός, αἰμοβόρος, μὲ μίαν λέξιν: ἀγριάνθρωπος και ἀγριουγναῖκα = σκληροὶ δηλ.

**Ἀγριμ** (τὸ) πλ. τὰ ἀγρίμια = α') ἄγριον θηρίον: *Τὸν ἔφαγαν τ' ἀγρίμια*. β') ἐπὶ ἀνθρώπου σκληροῦ και θηριώδους ἢ και ἀκοινωνήτου: αὐτὸς εἶνι σουστὸ ἀγριμ = ἀκοινωνήτος.

**Ἄδγιους** (ὁ) ἐπίθ. θηλ. ἡ ἄδγια = α') κενός· β') ἐστερημένος νοῦ, πνεύματος εὐφυΐας, ἄδγιου κηφάλ', ἄδγιου μυαλό· γ') ἄδγια λόγια = ἐστερημένα σπουδαιότητος, ἀνόητα, λέγεται δὲ και *ἄπὸσκα* λόγια ἢ λόγια τῆς *καραβάνας*· δ') μὲ ἄδγια χέρια δουλειὰ δὲν γίνιτι = χωρὶς χρήματα.



**Ἄδγιαζου** ρῆμ. = κενόνω· ἄδγιαζομὶ ἴδε *δγιαζομυ*.

**Ἄδγιαφόρητα** (τὰ) = α') τὰ μὴ φέροντα *δγιαφορον* ἦτο· ὠφέλειαν, κέρδος ἢ τόκον· *σήμωρα πουλέμσα ἄδγιαφόρητα* = ἄνωφελῶς εἰργάσθην. β') *λόγια ἄδγιαφόρητα* = ἄνωφελῆ· *θα τοῦ κάμς ἄδγιαφόρητα* = ἄνωφελῶς· *χρήματα ἄδγιαφόρητα* = μὴ φέροντα τόκον.

**Ἄδδέλλα** = α') βδέλλα προσθήκη τοῦ προθεματικοῦ α, ὡς καὶ εἰς τὰς λέξεις ἀστάχια, ἀμύγδαλα, ἀστράφτ, ἀχιλώνα κλπ. β') ἐπὶ ἀνθρώπου πανουργοῦ, ἀπομυζῶντος τοὺς ἰδρωτάς τῶν ἄλλων.

**Ἄδδραχτ** (τὸ) = ἡ ἄτρακτος.

**Ἄδδρέينو** (τὸ) = ξύλον· εἷς τινὰ τῶν περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν χωρίων καλεῖται τὸ δρύινον ξύλον· παρ' ἡμῶν τοῦτο καλεῖται τουρκιστὶ μεσιέ.

**Ἄλέτρε** (τὸ) = τὸ ἄροτρον δι' ἐναλλαγῆς τῶν συμφώνων.

**Ἄλεϋρ** (τὸ) = α') τὸ ἐκ σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, σικάλως, ἢ κέγχρου ἄλευρον· *χάσκου ἄλεϋροι* = τὸ καθαρὸν καὶ λευκόν· β') τοῦ *ἐκαμα ἄλεϋρ* = τὸ ἐκοπάνισα τόσον, ὥστε νὰ φαίνεται παρόμιον ἄλεϋρω· γ') *ἄλεϋρ - ἄλεϋρ*, φράσις, ἦν μεταχειριζόμεθα, ὅταν θέλωμεν ν' ἀναγγεῖλωμέν τι ὡς τὰ πολλὰ δυσάρεστον· π. χ. *ἄλεϋρ ἄλεϋρ* — τοῦ ἀφεντικὸς σὲ *χαλὲβ*, ἢ καὶ οὕτω· *πέ ἄλεϋρ*, καὶ ἔρχεται ἡ ἀπάντησις ὁμοιοκατάληκτος.

**Ἄλοννυχτιὰ** (ἡ) = ὅλη - νυχτιὰ = κυρίως παννύχιος ἢ ὀλοννύκτιος ἢ μάλλον ἡ παννύχιος ἀκολουθία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος.

**Ἄϊσκουτους** = ἀχαρις, ὁ μὴ ἔχων ἴσκου δηλ. χάριν· ἴδε τὰς λέξεις *ἀγέρας* καὶ *ἴσκιος*.

**Ἄλας** (τὸ) καὶ ἀλάτι = τὸ ἄλας· φρ. *φάγαμυ ψομὶ καὶ ἄλας* = ἐξήσαμέν ποτε ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ὡς φίλοι. Τὸ ὄρυκτον ἄλας λέγεται παρ' ἡμῶν Βλάχου ἄλας, διότι ἐκ τῆς Βλαχίας μετεφέρετο ἐνταῦθα.

**Ἄλατηρὸ** (τὸ) = τὸ δοχεῖον, ἐν ᾧ θέτομεν κοπανισμένον ἄλας.

**Ἄλλοίθουρους** = παραβλῶψ καὶ τουρκιστὶ *σεσίτης*.

**Ἄλκόβα** (ἡ) εἶνε ἐπίμηκες ὀρθογώνιον χώρισμα παρὰ τὸν τοῖχον ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος μάλιστα, ἐν ᾧ ἐναποτίθενται στρώματα, προσκεφάλαια, ἐφαπλώματα, τάπητες, κιβώτια καὶ ἄλλα ὀγκώδη ἀντικείμενα. Τὸ χώρισμα τοῦτο κάτωθι μὲν εἶνε κενόν, χρησιμεῖον πρὸς τοποθέτησιν καυσίμου ὕλης ἢ ἄλλων μικρῶν ἀντικειμένων ὡς ὑποδημάτων, φιαλῶν κλπ. καὶ ὀνομάζεται *Μπουχαρί*. Τὸ μπουχαρὶ ἔχει ἰδιαιτέραν θυρίδα. Τὸ δὲ ἄνω μέρος τῆς ἀλκόβας δὲν ἐξικνεῖται μέχρι τῆς ὀροφῆς, ἀλλὰ μεταξὺ ὑπάρχει κενόν τι διάστημα, ὅπερ ὀνομάζεται *μισάντρα*. Ἐνταῦθα ἐπίσης τοποθετοῦνται βιβλία, δοχεῖα καὶ ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα μὴ ἔχοντα πολὺ βάρος. Ἡ ἀλκόβα ἐὰν μὲν ἔχη δίφυλλον θύραν καλεῖται *Γοῖκος*, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐλλείπει καὶ τὸ μπουχαρὶ καὶ πότε καὶ ἡ *μισάντρα*. Ἐὰν δὲ δὲν ἔχη θύρας ἀλλὰ καλύπτεται διὰ παραπετάσματος εὐρέος

τότε καλεῖται κυρίως *ἀλκόβα*. Πρὸς δὲ ἡ ἀλκόβα εἶνε καὶ εὐρυτέρα τοῦ γοίκου, ἐφ' ᾧ καὶ ὡς κλίνη ἐνίοτε χρησιμεύει.

**Ἄϊδημα** (τὸ) = τὸ ἅγιον βῆμα μεταπλασθὲν κατὰ τὴν γνωστὴν τοῦ ἔθνους συνήθειαν τὰς ἀγνώστους λέξεις νὰ ἀφομοιοῖ καὶ μεταπλάττη κατὰ γνωστιάς. Οὕτω π. χ. ὁ ἄμβων ἐγένεν ἄγκωνας, τὸ αἰγόκλημα ἀγιοκλήμα, τὸ ροδόσταγμα ροδόστομα.

**Ἄιστρατίους** (ὁ) = ὁ ἅγιος Ἀρχιστρατήγος. Ἐνταῦθα ὑπάρχει Ἐκκλησία οὕτω καλουμένη, ἐξ ἧς καὶ ὅλη ἡ συνοικία οὕτως ὀνομάζεται.

**Ἄλφάδ** (τὸ) = ἐργαλεῖόν τι τεκτονικόν, γνώμων, δι' οὗ οἱ τέκτονες εὐρίσκουσι τὴν κάθετον διεύθυνσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· ὀνομάσθη δ' οὕτω ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ παρεμφεροῦς πρὸς τὸ στοιχεῖον Α, καὶ ρῆμα.

**Ἄλφαδιάζου** = διὰ τοῦ ἄλφαδιου εὐρίσκω τὴν κάθετον διεύθυνσιν.

**Ἄκλουθου** (τὸ) = τὸ ὕστερον τῆς τεκούσης γυναικός.

**Ἄγλήγουρα** καὶ γλήγουρα = γρήγορα, σπεῦσον! *ἀγλήγουρα* νὰ ἔρῃς = ὡς οἶόν τε τάχιστα ἔλθέ.

**Ἄλιμματουκὲρ** (τὸ) = τὸ ἐκ στέατος προβάτου κηρίον.

**Ἄλων'** (τὸ) = 1) ὁ ἄλων· 2) *λόγια* σὰν *ἀλώνια* = ἄτοπα ἄκαιρα.

**Ἄνιμος** (ὁ) = α') ὁ ἄνεμος· β') τὰ πῆρ' ὁ ἄνεμος = κατεστράφη ἡ ὑπόθεσις. *Ὅποιους ἄνιμους φυσῆξ'* κατὰ *κεῖ γυρίζ* = ἐπὶ ἀνθρώπου ἀστάτου χαρακτήρος, συμφεροντοδιώκτου, ἄλλοπροσάλλου.

**Ἄνιμουμαζώματα διαβουλοσκορπίσματα** φράσις λεγομένη ἐπὶ τῶν διασκορπιζόντων ἐν ἀσωτείαις ὅσα οἱ γονεῖς αὐτῶν διὰ κλοπῶν συνήθροισαν.

**Ἄνέμ'** (ἡ) = ἡ ἀνέμη εἶνε ἐργαλεῖον οἰκιακὸν χρησιμώτατον συνίσταται ἐκ δύο μερῶν ἐκ τοῦ ἀνεμοστάτου καὶ τῆς κυρίως ἀνέμης. Καὶ ὁ μὲν ἀνεμοστάτης ἀποτελεῖται ἀπὸ τι ξύλον βαρὺ, ἔχον βάσιν πλατεῖαν, ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτοῦ ὑπάρχει ράβδος σιδηρᾶ 30—35 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου. Ἡ δὲ κυρίως ἀνέμη ἀποτελεῖται ἐκ δύο διασταυρωμένων ἐν εἰδει ἀστέρος τεμαχίων σανίδος, ὧν τὸ μὲν κεῖται ἄνω καὶ εἶνε μικρότερον τὸ δὲ κάτω καὶ εἶνε μεγαλύτερον. Ἐκ τοῦ κατωτέρου ἀκριβῶς, ἐν ἧ θέσει εἶνε συνημμένα τὰ τεμάχια τῆς σανίδος διέρχεται ἡ σιδηρᾶ ράβδος τοῦ πινακοστάτου, ἣτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τοῦ ἄνω ἀστέρος, καὶ οὕτω δύναται νὰ περιστρέφεται. Τὰ ἄκρα δὲ τῶν δύο ἀστέρων εἶνε συνημμένα διὰ πλατειῶν ράβδων. Ἐπὶ τῶν τελευταίων αἱ γυναῖκες ἐφαρμόζουσι τὸ νῆμα, καὶ λαμβάνουσι τὸ ἐν ἄκρον αὐτοῦ, πληροῦσι δι' αὐτοῦ τὰ μασούρια.

**Ἄνάφτου** = ἀνάπτω α') μεταβατ. *ἀναψ τὴν φουτιά*· β') ἀμετάβ. τοῦ σπίτι μας *ἀναψ*· γ') μετφ. *ἀναψ ἀπ' τοὺν θυμό τ κὶ κόρουσι*· δ') τοὺν *ἀναψα* = τὸν ἐξηρέθισα.

**Ἄνιμουπύρωμα** (τὸ) λέγεται καὶ *ἰλαντζικ* καὶ *μανρουτίανον* = ἐρεσίπελας.



**Ἀνείμπουρος** (α στερ. καὶ εἰμπορῶ) = ἀσθενής· ἀνειμπόρσα = ἡσθένησα, ἀνειμποριά = ἀσθένεια.

**Ἀναστουχιά** (α στερ. + ἀστουχῶ = λησιμονῶ) λέγεται πάντοτε ὑβριστικῶς: ἄχ ἀναστουχιάς! = ἔς κόρακας εὐφημιστικῶς.

**Ἀνιπρόκουπος** (α στερ. + προκομμένος) = ὁ μὴ προκομμένος, ἀχαίρευτος, ὀκνηρός· φρ. ἀνιπρόκουπος καὶ ἀνουφέλητος· ἄνθρωπος δηλ. ἔξ οὗ οὐδεμία προκοπή ἢ ὠφέλεια δύναται νὰ προέλθῃ.

**Ἄνουστους** = α) ὁ μὴ νόστιμος ἐπομ. ἀηδής, ἀνούσιος· β) τρόπος ἀπρεπής, οὐχὶ κόσμιος καὶ ἀφηρ. ἀνουσιὰ καὶ πληθ. ἀνουσιαῖς = ἀπρεπεῖς τρόποι· τί ἀνουσιαῖς εἶν' αὐταῖς; καὶ ρῆμα ἀνουσταίνω = γίνομαι ἄνουστους, ἀηδής· ἀνόστηνες! = τὸ παράκαμες μὲ ταῖς ἀηδίαις σου.

**Ἀνειξίρους** (α στερ. εἰξεύρω) = ὁ μὴ εἰξεύρων. Κάμνει τὸν ἀνειξίρου = προσποιεῖται ὅτι ἀγνοεῖ τι.

**Ἄνοιχτουμάς** = ὁ ἔχων ἀνοιχτοὺς καὶ οὐχὶ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμούς· ἐπομ. ἔξυπνος, εὐφυής, ἀνοιχτουμιὰ ἀφηρημ.

**Ἄντι** (τὸ) καὶ πληθ. ἀντία = εἶνε δύο ἄξονες ξύλινοι ὡς ἐξαρτήματα τοῦ ἀργαλιοῦ. Καὶ περίξ μὲν τοῦ ἑνὸς περιελίσσεται ὁ στήμων, περίξ δὲ τοῦ ἑτέρου τὸ ἐξυφανθὲν ὕφασμα.

**Ἄμὸν** (τὸ) = ὁ ἄξων.

**Ἀνακατόνου** = α) κάμνω ἄνω κάτω, καταστρέφω τὴν ὑπάρχουσαν τάξιν· β) βλάπτω τὴν ἐπικρατοῦσαν ἁρμονίαν εἰς τὰς σχέσεις δύο ἢ πλειοτέρων προσώπων. Ποιὸς τ' ἀνακάτουσι τοῦ πρῶμα; ἢ ποιὸς τ' ἄκαμι αὐτὰ τ' ἀνακατόματα ἢ αὐταῖς τῆς ἀνακατουσιαῖς, ὁ τοιοῦτος λέγεται ἀνακατουτούρης.

**Ἀνάπηρος** (ἐκ τοῦ α ἐπιτατ. καὶ πηρὸς) = ὁ ἔχων βεβλαμμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ὁ πηρὸς ἢ τυφλός.

**Ἄλιποῦ** (ἡ) = α) ἡ ἀλώπηξ· β) ὁ ὡς αὐτὴ πανοῦργος· καὶ ἀλιπουδιά = ἡ πονηρία καὶ δολιότης.

**Ἀνέβατου** καὶ **λειπανέβατου** ἐννοεῖται ψομί = ἄρτος ἀζυμίτης ὅστις δὲν ἀνέβῃ, δὲν ἔγεινε δηλ. ἡ ζύμωσις ἐλλείπει τῆς ἀναγκαίας ζύμης.

**Ἄμνια** = ἡ θεία εἰς τὰ πλείστα ὄμως τῶν χωρίων λέγεται θεία, θεῖτσα.

**Ἄνοιχτάρ** (τὸ) οὕτω καλεῖται ἐν Λουλὲ-Βουργαζίφ ἡ κλείς· ἀλλὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι καλῶσιν ἀναχτάρ τὴν κλεῖδα.

**Ἀνατριχιάζου** = σηκώνονται ὄρθιαι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματός μου ἀπὸ ἀηδίας, ἢ φόβου ἢ ἀπὸ κανὲν ἄλλο δυσάρεστον αἰσθημα καὶ ἡ ἐνέργεια ἀνατριχίλα.

**Ἀναγουλιάζου** = ναυτιῶ, καὶ ἀναγούλια = ναυτίασις. Τὶ ἀναγούλις λόγια εἶν' αὐτὰ = λόγια προκαλοῦντα ἔμετον.

**Ἄξιος** = ἄνθρωπος μὲ ἀξίαν, ἱκανός. Ἄξιζ = ἔχει μεγάλην ἀξίαν. Γι



αὐτὸ τοῦ κοουρίτι δὲν ἀξιζ αὐτὸ τοῦ παλλικάρου. Σὶ αὐτὸ ἀπὸν ἀξίζ' ἕνα κέρασμα.

Ἐξάδιρφους καὶ ἀξαδέρφ=ὁ ἐξάδελφος καὶ ἡ ἐξαδέλφη.

Ἄρρατα θέματα φρ. ἀντὶ ἄρρητ' ἀθέμιτα=δηλ. λόγοι ἀσυνάρτητοι καὶ χωρὶς ἀξίαν καὶ σημασίαν· ἡ δὲ πλήρης φρ. ἔχει ὧδε: ἄρρητ' ἀθέμιτα κοινὰ μαγειρευμένα.

Ἄργαλιὸς (ὁ) ἀντὶ ἐργαλειὸς=ὁ ἱστός, τὸ γνωστὸν ἀπαραίτητον σκεῦος ἐκάστης οἰκογενείας, χρησιμεῦον πρὸς ἐξύφανσιν τῶν διαφόρων ὑφασμάτων τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Ἄπουβάλλω=πάσχω ἔκτροσιν. Ἀυτὴ ἀπουβάλληκε=ἔπαθεν ἔκτροσιν.

Ἄπουκόφτου=ἀπογαλακτίζω τὸ βρέφος.

Ἄρα=1) εἴτε, ἄρα τοῦ δός καὶ δὲν τοῦ δός. 2) ἐπὶ ἀρᾶς καὶ κατάρας.

Ἄρα=κατάρα νὰ σὲ βρῆ, ἄρα κακὴ γὰρ σ' ἔστ.

Ἄραψ=Αἰθίοψ.

Ἄρμάθα (ἡ)=ὄρμαθὸς=σειρὰ καρπῶν συνημμένων διὰ νήματος: μὰ ἄρμάθα οὔκα· ὅταν ὅμως τὰ ἄκρα πλέκονται καλοῦνται πλέχτρα· μὰ πλέχτρα σκόρδα ἢ κρουμμύδια.

Ἄρμέγου=κατ' ἐναλλαγὴν, ἀλμέγω.

Ἄρτους (ὁ) καὶ πληθ. ἄρτοι=οἱ προσφερόμενοι τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὲρ ὑγείας ἐορτάζοντός τινος προσώπου ἢ πανηγυριζούσης συντεχνίας πέντε ἄρτοι κατασκευάζονται ἐκ καθαροῦ ἀλεύρου μεθ' οὗ ἀναμιγνύουσι καὶ τινὰς κόκκους ἀνίσου. Τοὺς ἄρτους ἀλείφουσι διὰ κρόκου καὶ σφραγίζουσι διὰ μεγάλης σφραγίδος, φερούσης τὴν εἰκόνα τοῦ ἐορτάζοντος ἁγίου.

Ἄρτοπλασία ἀντὶ ἀρτοκλασία πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοήχου=ἡ προσφορὰ πέντε ἄρτων κατὰ τὴν ἐορτὴν ἁγίου τινος, ὃν ἔχει προστάτην συντεχνία τις ἢ φέρει τὸ ὄνομα κύριός τις.

Ἄρμη (ἡ)=ἡ ἄλμη καὶ ἀρμύρα (κατ' ἐναλλαγὴν τῶν συμφώνων) καὶ ἀρμυρὸς=ἄλμυρὸς, λαχαναρμὰ ἐν πολλοῖς χωρίοις, ἐν ᾧ παρ' ἡμῶν λέγεται, ὡς καὶ πλεῖστα ἄλλα οἰκιακά, τουρσή.

Ἄρμηρὸ=α') ἄλμηρὸν· β') τὸ ἀκριβόν· ὦ! αὐτὸ εἶνε πολὺ ἀρμυρὸ=πολύτιμον, ἀκριβὸν πολύ.

Ἄρνι (τὸ)=α') τὸ νεογνὸν τοῦ προβάτου καὶ ὑποκρ. ἀρνάκι καὶ ἀρνοῦδ· β') μτφρ. ἄνθρωπος ἡμερὸς ὡς τὸ ἀρνίον.

Ἄράθιμος (ὁ)=ὁ δξύθυμος.

Ἄνιμουβλογία (ἡ)=ἡ ἐλαφρὰ ἢ ἄσπερη εὐλογία.

Ἄραθυμῶ=διακαῶς ἐπιθυμῶ. Τοὺν γίκα μ' τοὺν ἀραθύμσα=ἐπεθύμησα διακαῶς νὰ ἴδω τὸν ἀγαπητὸν υἱόν μου. Σὲ ἀραθύμσα=σὲ ἐπεθύμησα σφόδρα.

Ἄρπάζου=1) ἀρπάζω· 2) μολύνομαι. Τὴν ἀρπάξι τὴν ἀρρώστεια=ἐκόλλησε.



**Ἀρπαχτιὰ** = κατ' ἀρπαγὴν, βιαστικά· *μὴν τρωῶς ἀρπαχτιὰ* = βιαστικά.  
**Ἀρχουντας** καὶ θηλ. ἀρχούντισσα = πλούσιος· *εἶνε πολὺν ἀρχουντας ἢ ἔγινε πολὺν ἀρχουντας ἢ πολὺν ἀρχόντηναν* = ἔγιναν πλούσιοι.

**Ἀρχουντουχοριότης** = ὁ πλούσιος ὁ ἔχων ἀγροίους τρόπους, ὡς εἶνε οἱ τῶν χωρίων πλούσιοι.

**Ἀρχουνταρίν** (τὸ) τὸ ἄλλως καλούμενον Ἐπιτροπικόν, εἰς ὃ συνεδριάζουσιν οἱ ἐπίτροποι τῆς Ἐκκλησίας.

**Ἀπλώνου** = α') ἀναπτύσσω τι, ἐκτείνω· β') *ἀπλών'* τοῦ ζουνάρι τ' γιά καβγά = ἐπὶ τῶν προκλητικῶν.

**Ἀρπιδόνια** (τὰ) = ἀρπεδόνια = τὰ μετὰ τὴν ἐξύφανσιν τοῦ ὑφάσματος ἐναπολειπόμενα συνεστραμμένα ἄκρα τοῦ στήμονος, τὰ ἄλλως λεγόμενα κρόσια.

**Ἀσκαμνιά** (ἡ) καὶ σκαμνιά = ἡ σκαμινέα, ἡ μορέα, καὶ

**Ἀσκάμνα** καὶ σκάμνα ὁ καρπός, τὰ ἄλλως *μοῦρα* λεγόμενα.

**Ἀσπρους** (ὁ) ἐπίθ. = α') λευκός· β') εὐτυχῆς κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μαῦρος = δυστυχῆς· *δὲν εἶδγια ἄσπρη μέρα* = ἡμέραν εὐτυχίας· γ') *εἶνε ἄσπρο* τοῦ πρόσουπού μ, ἢ *εἶμι ἄσπρουπρόσουπους* = εἶμαι ἔντιμος καὶ ἔχω καθαρὸν τὸ πρόσωπον, ἀπηλλαγμένον παντὸς μώμου· δ') ὡς οὐσιαστικὸν τὸ 1/4 τοῦ παρᾶ ε') εὐτελῆς ἀσήμαντος· μ' *ἐκαμες ἑνὸς ἀσπροῦ* = με ἐξηυτέλησας· ἀσπλίλα. *Τὸ πανὶ εἶνε ἄσπρου σὰν τὴν γαργαλίδα*· τὸ πρόσουπου εἶνε ἄσπρου σὰν τὸ παγοῦρ.

**Ἀπραγους** (ὁ) = ὁ μὴ πραχθεὶς, ὁ μὴ παιδευθεὶς ἐπομ. ἀνάγωγος.

**Ἀτσαλους** (ἐκ τοῦ ἀτάσθαλους) εἰς Λουλέ - Βουργάζιον = ἐλεεινός.

**Ἀύλακ** (τὸ) = α') ἡ αὐλαξ· β') φρ. τοῦ νερό τῶφιρι στ' αὐλάκι = διώρθωσε τὴν ἐργασίαν του, ἐτακτοποίησε τὰς ὑποθέσεις του.

**Ἀφέντις** καὶ θηλ. ἀφέντρα καὶ ἀφεντόπουλα τὰ τέκνα των, = α') ὁ κύριος, ὁ νοικοκύρης, λέγεται καὶ ἀφεντικό· β') ὁ ἔχων τὰ προσόντα κυρίου, εὐγενῆς, μεγαλοπρεπῆς, γενναιόδωρος ἀλλὰ καὶ ἐπιβλητικὸς, *εἶνε σουτσὸς ἀφέντις ἢ ἀφεντάνθρωπος* = μεγαλοπρεπῆς. Ἐνιαχοῦ ἀφέντις καλεῖται ὁ ἱερεὺς καὶ

**Ἀφιντάνς** = ὁ ἱερεὺς.

**Ἀφταστους** (ὁ) ἐπίθ. α') = ὃν δὲν δύναται τις νὰ φθάσῃ, ἀνυπερβλητός· β') *ἀφταστου γιατρικό* = οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς αὐτὸ κατὰ τὴν θεραπευτικὴν δύναμιν, τὸ καταλληλότερον ἄρα πάντων.

**Ἀχαρους** (ὁ) = ὁ μὴ ἀξιωθεὶς νὰ χαρῆ, ἐπομ. δυστυχῆς.

**Ἀχαῖρευτος** (ὁ) (α στερ. καὶ τὸ τουρκ. χαῖρ = προκοπή) = ἀνυπρόκοπος, ἐξ οὗ τις δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾷ προκοπὴν.

**Ἀχόρταγους** (ὁ) = ὁ μὴ χορταίνων, ἀκόρεστος, πλεονέκτης.

**Ἀχαμνὸς** καὶ χαμνὸς ἐπίθ. = κακός, δύστροπος· *ἔχει χαμνὸ θυμὸ* = ἦταν



θυμώση δὲν εἰξεύρει τί πράττει· ἀχαμνὰ χρόνια=δυστυχῆ, ἀχαμνὸς κηρὸς =ὄταν ὑπάρχη θύελλα, ἢ πίπτει χιὼν κλπ. εἶνε ἀχαμνὰ=εἰς ἐπικίνδυνον δηλ. κατάστασιν. Ὡς οὐσιαστικὸν εἰς τὸν πληθ. τὰ ἀχαμνὰ=κατ' εὐφημισμὸν οἱ ὄρχεις.

<sup>1</sup> Ἀστουχῶ=λησμονῶ, ἄορ. ἀστόχσα. Μένα μ' ἀστόχσαν=μ' ἐλησμόνησαν.

<sup>2</sup> Ἀστουχασιά=ἡ λήθη, ἀλλὰ συνήθως ἢ χωρὶς στόχασιν ἢ σκέψιν γινομένη πρᾶξις. Μεγάλ' ἀστουχασιά=δηλ. ἀπερισκεψία· β') περιφρόνησις, τέτοια πάλι ἀστουχασιά=τοιαύτη περιφρόνησις!

<sup>3</sup> Ἀσχημους καὶ ἀσχημομούρης=δυσειδής.

<sup>4</sup> Ἀλλάξου = α') ἀλλάσσω, μεταβάλλω· ἄλλαξ τοῦ νερό. Γιατί ἄλλαξις τὸν τόπος; β') ἀλλάσσω ἐνδύματα: πάνι στοῦ σπίτις ν' ἀλλάξ!· γ') ἀλλάσσω χαρακτῆρα: αὐτὸς ἄλλαξι πονλὺ = μετεβλήθη, δὲν εἶνε πλέον, ὃν ἡμεῖς ἐγινώσκομεν, καὶ ἡ παροιμία: ὁ λύκος τὴν τρίχα τ' ἀλλάξ' ἀλλὰ τὰ φυσικά τ' δὲν τ' ἀλλάξ. δ') ἀνταλλάσσω π. χ. ἔλα ν' ἀλλάξουμι τ' ἀλόγατα· ε') παραιτῶ, ἄλλαξ τὰ λόγια· ς') τὸν ἄλλαξαν=τοῦ φόρεσαν τὰ νεκρικά.

<sup>5</sup> Ἀλλαξιά=α') ἡ ἀνταλλαγή· ἔλα νὰ κάμουμι ἄλλαξιά· β') ἐνδυμασία, πόσες ἄλλαξές πῆρες μαζί σ;

<sup>6</sup> Ἀψαλτους=ὁ μὴ ψαλλεῖς εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον: θὰ σὲ στείλω ἄψαλτα =χωρὶς νὰ προφθάσης νὰ κάμης χαρτουσιά, δηλ. ὡς νεκρόν, ὃν θάπτουσι χωρὶς νὰ ψάλλωσι τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν: θὰ πᾶμε ἄψαλτα=θὰ νικηθῶμε ἀισχυρῶς.

<sup>7</sup> Ἀχνάρ (τὸ)=ἰχνάρι ἢ τὸ καλοῦπι ἐφ' οὗ κόπτουσι τὰ ἐνδύματα.

<sup>8</sup> Ἀφαλὸς ἀντι ὀμφαλός.

<sup>9</sup> Ἀχταπόδ=ὀκτάπους (ἀντι ὀκταπόδι).

<sup>10</sup> Ἀψηλὸς=ὑψηλὸς καὶ ἀψηλῶνον=ὑψηλῶν· ἀψηλὸ δένδρου καὶ τὸ γνωστὸν:

Κὺρ Γεῶργι, ἀνέβα στ' ἀψηλά,  
νὰ δγῆς κουρίτσια ταπεινά.

παροιμία: Μὴν πετᾶς ψηλά = μὴν ὑψόνεσαι, ἔσο ταπεινόφρων.

<sup>11</sup> Ἀχηθάδα (ἡ)=ἡ κόγγη ἢ κοίλωμα καμαρωτὸν ἐντὸς τοῦ τοίχου ἐν ᾧ ἔθετον τὸν καθρέπτην ἢ ἄλλα ἀντικείμενα πρὸς κόσμον τῆς αἰθούσης τῆς ὑποδοχῆς κατὰλληλα· βραδύτερον ἐκλήθη: ἀλαφράγκα. Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἀχηθάδα, ἐνθα τελεῖται ἡ προσκομιδῆ.

<sup>12</sup> Ἀχιλιὸ ἢ ἀχιλιὰ ἐν Σμύρνῃ καλοῦσι τὴν τέφραν· ἐξ οὗ γίνεται καὶ θολόσταχη ἀντι ἀχιλόσταχη.

<sup>13</sup> Ἀφικζάζουμι καὶ ἀφικροῦμι=ὠτακουστῶ.

<sup>14</sup> Ἀνάσκελα=ὑπτίος.

<sup>15</sup> Ἀναπιάνω τὸ προυζύμι=πιάνω αὐτὸ ἐκ δευτέρου διὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ ἄρτου.

**΄Αψυχῶ** = φείδομαι.

**΄Αγάνουτους** = ὁ μὴ γανωμένος, κεκασσιτερωμένος.

**΄Αψὺς** = ὁ θυμώνων εὐκόλως.

**΄Αυγατίζου** = αὐξάνω· εἰς τὴν φρ. ὁ Θεὸς γὰ τ' αὐγαταῖν καὶ γὰ τὰ πληθαίν.

**΄Αστρέχα** = τὸ γείσωμα τῆς οἰκίας.

**΄Ανάποδος** = ἀπὸ τὴν κακὴν ὄψιν· ἄνθρωπος ἀνάποδος = στραβός.

**΄Αναπουδιάζουμι** = στραβώνω, ἐξέρχομαι τῆς εὐθείας ὁδοῦ, γίνομαι θυμώδης.

**΄Αναπουδουγυρίζου** = ἀνατρέπω.

ΑΠΟ ΤΑ ΘΡΑΚΙΩΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ



α'. Τὸ ροδάνι γιὰ τὸ κλώσιμο τοῦ μαλλιοῦ.

β'. Ἡ ἥλακᾶτη (ἢ ρόκα) καρφωμένη σαυτό.

γ'. Τὸ ροδάνι τὸ συνηθισμένο.

δ'. Ἡ ἀνέμη (βλέπε γλωσσάριο Γ. Λαμπουσιάδου καὶ Πολυδ. Παπαχρηστοδοῦλου λέξη ἀνέμ').

ε'. Τὰ ξυλοπέδιλλα (τὰ κατοῦνια).

ς'. Τὸ λανάρι ἢ ἡ λανάρα.